

канвэру, Вы ў нас *індпашыў*...“ Доўгі час перадавіц вытворчасці прэміявалі адрэзамі на сукенку ці блузку. Машынка „Зынгер“ у вёсцы была прадметам гонару і зайздрасці, і не адна сям’я паехала ў Сібір проста таму, што нехта на гэтую машынку паклаў вока, а потым пацягнуў з дому раскулачаных.

Шыцьцё — залатое рамясто, але жанчыны абшываюць сябе і свае сем’і, як правіла, не ад багатага жыцця. *Швейная машынка* — ня што іншае, як прыкмета натуральнай гаспадаркі. І натуральнае жаданьне многіх — вырвацца з кола гэтай неабходнасці. У сваіх успамінах пра візыт Купалы ў Чэхаславацкіну колішняя праская студэнтка згадвае тайную просьбу Купаліхі: завядзі ты мяне ў краму, дзе можна купіць пару гатовых блузак. У часы надыходу джынсаў мы таксама спрабавалі перагнаць Захад на *швейных машынках* — тады штаны-падробкі называлі самастрокамі.

Швейная тэрміналогія пранікла ўва ўсе тэматычныя пласты мовы: як нітка за іголкай, вадупарсткам носіць, *шыта белымі ніткамі*... Або — *шыць справу*. Тут майстрамі была пэўная катэгорыя мужчынаў, якія ўмелі іголки заганаць пад пазногці.

У Койданаве, дзе й цяпер працуе адна з найбуйнейшых у Беларусі *швейных фабрык*, дзяўчат і жанчын сталі жартам абзываць шпулькамі. Так і кажуць: са шпулькай ажаніўся.

Ь

Сяржук Сокалаў-Воюш

Гэта ня слова і нават ня гук.

Гэта — *знак*.

Адно зь ягоных значэньняў — *мяккасьць*.

Ён забірае на сябе частку *мяккага* характару беларуса,

Бо *мяккасьць* характару сёньня — гэтка самы крымінал для нацыі,

Як ужываньне *мяккага знаку* — крымінал для ўладаў.

Цьвёрдага ў сваёй веры ў Бацькаўшчыну беларуса

Можна пазнаць па колькасці *мяккіх знакаў* у тым, што ён піша.

Чым больш мы перадаем *мяккасьці* словам, тым цьвёрдзейшыя мы самі.

Сьпяваюць „Песьняры“ — з гонарам казаў беларус у 70-ых.

„Сьцяна“, — цьвёрда напісаў на вокладцы сваёй кнігі Васіль Быкаў.

У сьвеце згінаў

не згінайце сьпінаў.

Зьмест непазьбежнасьці

у незалежнасьці.

Экстрэміст

Павал Марціновіч

Карані слова „*экстрэміст*“ у лаціне — „схільны да скрайніх учынкаў“.

Скрайніх учынкаў у Беларусі ў гэтым стагодзьдзі было няшмат — усюды існы рэжым перашкаджаў.

У 80-ыя мянушку прышчэпліваюць да ціхманага беларускага дрэўца: *экстрэмісты з БНФ; экстрэміст Алесь Пушкін; пена экстрэмісцкая* на хвалях перабудовы.

Страшылка „*экстрэміст*“ упала не на камень, а далучылася да жывучых у народзе страхай. Страх, што заб’юць органы, што пасадзяць, што прападзе ўклад у ашчаднай касе. Кожны маладзён з Пагоняю і сапраўды быў *экстрэмаю* для

абываталя. А вось *экстрэміст* — прадпрымальнік, *экстрэміст* — сябар Канстытуцыйнага суду, *экстрэміст* — генэрал-палкоўнік — не гучыць. Сямён Шарэцкі зь ягоным дабрадушным тварам на „актраміста“ не выглядае.

Дало маху слова.

Электрычка

Алена Ціхановіч

Цяпер баранавіцкія *электрычкі* наскрозь прапахліся клубніцамі. У Менск цёткі вязуць завязаныя бялюткімі марлямі кашы, назад — сьвежы хлеб.

Электрычка — сымбаль і сродак абмену месцамі. *Электрычкай* пераліваюцца, перацякаюць, перапампоўваюцца самыя вялікія масы людзей і рэчаў — з аднаго асяродзьдзя ў другое: з правінцыйнай стыхіі ў сталічную, гарадзкую. З паветра і прасторы — у тлум і цывілізацыю. І наадварот.

Электрычка — ня проста цягнік, які працуе на *электрычнасьці*. Гэта вагоны абкатанья і абжытыя, дзе дарога складаецца з вольнага і нявольнага выбару — глядзець у вакно, чытаць, слухаць, есьці, спаць, гуляць у карты, купіць газету ці марожанае, даць ці ня даць міласьціну...

Калі вы едзеце з расплюшчанымі вачыма, то *электрычка* перад вамі — і як вялізны групавы партрэт, і як краявід.

Гук *электрычкі* звычайна супакойвае. Голас нябачнага кіроўцы зьнітоўвае словы, парадак якіх на ўсё жыццё завучваецца, як пацеры: Фаніпаль, Бярэжа, Станькава, Койданава.

Эўра

Аляксандар Лукашук

Эўра — слова *эўрапейскае*, але, на жаль, не беларускае — хоць выглядаць іначай магло.

Якога роду „эўра“ — жаночага, мужчынскага ці ніякага?

Папярэдні тэрмін, які прайграў *эўра* — экю — перакладаўся як „эўрапейская грашовая адзінка“. *Эўра* — таксама грашовая адзінка, кажуць прыхільнікі жаночага роду і дадаюць ускосныя аргумэнты: марка жаночага роду; апроч таго, у банках і біржах у канцы стагодзьдзя стала намнога больш брокераў і дылераў у спадніцах — ідзе фэмінізацыя фінансавай сфэры, і *эўра* павінна быць жаночага роду.

Другі пункт гледжаньня — *эўра* больш, чымся проста грошы, і таму найлепшы тут ніякі род, нэўтральнае паняцьце, якое ўсім у *Эўропе* сьвеціць аднолькава, як сонца. Праўда, няясна, што тады рабіць тым мовам, дзе няма ніякага роду, як, напрыклад, латыскай.

Прыхільнікі мужчынскага роду спасылаюцца на Нямеччыну, якая больш за ўсіх зрабіла для ўвядзеньня новай грашовай адзінкі. Немцы кажуць *Der Euro* — ён, мужчынскі род, як і ўва ўсякай цвёрдай валюты кшталту даляра, фунта, франка. Патрыярхальную ідылію псеу хіба рубель.

Першыя дні актыўнага ўжываньня *эўра* далі такі вынік: па-расейску гавораць *адзін эўра*, па-ўкраінску — *адна эўра*, па-польску, па-чэску й па-славацку — *адно эўра*.

Стыхія беларускай мовы дапускае ўсе тры варыянты. Але мы маем прэцэдэнт — эскуда. Гэтая партугальская грашовая адзінка ўжываецца ў беларускай мове ў мужчынскім родзе: адзін эскуда.